

KORTE MEDEDEELING

Dierenleven in een groote stad. — Vooraf ga ter oriëntering, dat ik woon te Batavia in een vrij oud, groot huis aan een der drukste verkeerswegen (Salemba), midden in een bebouwde buurt. Van mijn slaapkamer uit geven jaloezie-deuren (een prachtige gelegenheid tot ongemerkt bespieden!) toegang tot een platje, dat aan alle kanten door heesters en boomen omgeven is. Eenige meters terzijde staat een groote sawoe-boom, die zeer zoete, maar uitermate „zanderige” vruchten produceert, welke daarom maar aan de dieren overgelaten worden.

Deze vruchten nu werken als een magneet op al het gedierte in den omtrek: overdag is er voortdurend bezoek van minstens drie soorten spreeuwen, van koetilan's, wielewalen, merels en eekhoorns, en 's nachts is het er niet minder druk met loewaks, vleermuizen et cetera. Vooral over dat nachtelijke bezoek wilde ik het ditmaal hebben.

Ten eerste over de loewaks. Die komen nacht aan nacht geregeld op nog geen drie meter afstand van hun gewoonlijk luid snurkenden gastheer de afgefallen sawoe's oppeuzelen op het muurtje van de zij-galerij: heele verzamelingen schillen en (intacte) pitten, alsmede de noodige natte klei-pootjes en een heel enkele maal de typische faeces wijzen de plaats aan. Is de maaltijd afgelopen, dan volgt een koele dronk uit een der geëmailleerde blikken schalen onder de bloempotten, waar 's nachts gewoonlijk nog wel wat water van de begieting van den vorigen avond in is blijven staan. Luid smakkend likkend (als een drinkende hond) doet onze loewak zich daaraan te goed. Daarbij morst hij erg: zelfs 's morgens is er vaak nog een groote natte plek, en ik heb eenige verdenking, dat hij op de manier van een waschbeertje ook zijn pootjes opzettelijk in het water steekt, maar *gezien* heb ik dat nog niet.

Aandoenlijk is de liefdeszang van de loewaks, die, voor zoover mijn waarnemingen reiken, vrij sporadisch (en dan in den regel bij bedekten maneschijn) op den beganen grond, tusschen de struiken, ten beste gegeven wordt. Men zou haast denken, dat onze luchtalarm-sirenes van ze afgekeken waren, met dit verschil evenwel, dat de loewak geen „op- en neer gaanden toon” produceert, maar laag begint, geleidelijk hooger en hooger gaat, om met een uiterst fijn en hoog geluidje, vaak een triller of een staccato, te eindigen. Een oogenblik later worden opnieuw, weer laag beginnend, dezelfde evoluties vertoond, en zoo vele malen achtereen. De begintonen zijn van verschillende hoogte, en evenzoo de hooge eindtonen. Het timbre, vooral van de hoogere tonen, is ietwat nasaal, zooals van een hond, die met gesloten bek zachtjes jankt. Grafisch zou men het als in bijgaand schetsje kunnen voorstellen.

Dat kan zoo wel een half uur voortduren: een waar divertissement voor een natuurliefhebber in een slapeloozen nacht. Of „hij” of „zij” het produceert, zou ik niet kunnen zeggen.

In ieder geval is het aangenamer te beluisteren dan de nachtelijke vechtpartijen, die gewoonlijk op den zolder of het dak plaats hebben. Het Hollandsche rijmpje van „holder de bolder, over den zolder” is nergens beter toepasselijk: merkwaardig, hoe luidruchtig de gang van den loewak is in vergelijking tot dien van [b. v. een kat, die toch zoowat even groot is. Bij deze vechtpartijen hoort men af en toe een droog kuchend keffen en dof brommen, een enkele maal ook een gedempte schorre schreeuw, maar, afgezien van het gebonk en gestommel, maken ze er niet veel gerucht bij.

Aardig is het, te zien, met welk gemak een loewak tegen gladde geverfde gaspijpen of ijzeren stijlen van vier of vijf centimeter doorsnede opklimt op de wijze, waarop een orang-oetan in, een touw klimt. Omkeeren lukt met gemak, en de afdaling is nog merkwaardiger: weer alle pootjes als handen gebruikende, maar nu met den kop naar beneden en den staart omhoog loodrecht omlaag gaande met verbluffende zekerheid en volledige beheersching der situatie, in volkomen gelijkmatige snelheid, zonder eenig glijden of springen. Het eenige bezwaar is, dat ze ook hier weer overal hun voetsporen in klei achterlaten.

Wat ten slotte den typischen loewak-geur betreft: heeft men wel eens opgemerkt, dat de vacht van onze Angora-katten precies denzelfden geur heeft, in tegenstelling tot den frisschen „bont”-geur van het vel van een Hollandsche huispoes?

Nu een paar dingen betreffende vleermuizen, groot en klein.

Ten eerste de kalongs.

Wat de kleinere vleermuizen betreft, wilde ik erop wijzen, dat ik een tijdlang er een in mijn huis geherbergd heb, die een vast plekje aan den zolder innam om zijn nachtelijke maaltijden te verorberen, *die eenig en uitsluitend uit kakkerlakken schenen te bestaan*, blijkens de groote hoeveelheid vleugels, die iederen morgen onder het betreffende plekje te vinden was. Den dag bracht het dier elders door, en zoodra het des avonds verrast werd, vluchtte het eveneens. Omdat het de muren verschrikkelijk bevuilde met zijn half-vloeibare faeces heb ik mij gedwongen gezien, de luchtgaten, waardoor het in en uit vloog, met gaas af te sluiten. Daardoor kan ik voorloopig alleen zeggen, dat het een matig groote vleermuis was van ongeveer 25 cm vleugelspanning, zonder nader de soort te kunnen opgeven. Maar datgene, waar het m.i. in deze op aankomt, is dit: *er zijn dus vleermuizen, die speciaal kakkerlakken verdelgen*. Waar men zich in medisch-hygiënische kringen er hoe langer hoe meer rekenschap van begint te geven, dat de overbrenging van ziektekiemen van menselijke faeces op menselijk voedsel niet alleen overdag, voor ieder evident, door vliegen geschiedt, maar dat de in het duister werkende kakkerlak in dezen minstens even gevaarlijk is, begint men ook een systematische kakkerlakken-bestrijding te beramen, gelijk die tegen vliegen al jarenlang bestaat. In principe is dus bij de kakkerlak blijkens het medegedeelde minstens één *biologische* bestrijdingswijze mogelijk: alleen zullen de zoölogen moeten uitmaken, welke vleermuizen-species het is, die in casu zulke nuttige diensten bewijst. Mochten er belangstellenden zijn, dan wil ik het dier wel weer naar zijn oude plaats trachten te lokken, ondanks de aesthetische bezwaren.

Nóg meer gegevens heeft het platje in kwestie opgeleverd. Toen namelijk, om bovengenoemde vleermuis en zijn vieze voedselresten buiten te sluiten, alle luchtroosters nabij den zolder met fijn kippengaas afgesloten waren, gingen er eenige maanden voorbij, dat alles schoon en zindelijk bleef. Tot ik op een goeden dag in de badkamer op den vloer en op de planken van een open kastje weer een paar stellen kakkerlakkenvleugels vond, benevens stukjes sawoe-schil en keutels, te klein en te droog voor die van een rat, te groot voor die van een muis. Ik dacht eerst weer aan mijn vleermuis, maar de eenige communicatie met de buitenwereld was een opening van 5 bij 5 cm vlak bij en in den vloer, waardoor het mandi-water afvloet: erg waarschijnlijk leek het niet, dat een vleermuis daardoorheen zou kruipen. Hoe 't ook zij, ook deze opening werd nu met kippengaas afgesloten.

Dat bleek alleen de moeilijkheid te verplaatsen, want den volgenden dag vond ik precies dezelfde resten op het kussen op een der rieten stoelen van mijn platje, en dat herhaalde zich vervolgens iederen morgen, steeds precies op denzelfden stoel. Tot ik vanmorgen iets bijzonders constateerde, en dat was nu eigenlijk de aanleiding tot het neerschrijven van dit heele verhaal: *tusschen de resten lagen de afgeknabbelde assen der huisjes van vier jonge Singapore-slakken*, elk van omstreeks 4 cm lengte. Ik ging verder zoeken: van tusschen de latjes van een andere, sinds eenigen Ook die komen zich nu en dan te goed doen aan de sawoe's, ofschoon ze er niet in zulke massa's op af komen als op een vruchtdragende waringin b. v. Soms nemen ze de vruchten mede in de vlucht, en laten ze dan wel eens vallen ook, waarbij ze o. a. ook zoo nu en dan met een daverenden knal uiteenspatten op het golfijzeren dak aan een heel anderen kant van mijn huis. De brokken rollen dan ten bewijze op den grond. Hetzelfde geschiedt met kenari- en ketapang-vruchten, alleen blijven die heel. Denkt men altijd wel voldoende aan deze verklaringsmogelijkheid van de beruchte echt-Indische „steen”-gooierij bij nacht bij het politieel onderzoek daarvan?

tijd afgesloten jaloezie-deur sprong mij eensklaps met een grooten sprong een „tikoes” voorbij, waarvan ik slechts een heel voorloopig signalement kan opgeven: in grootte tusschen muis en rat instaaende, kleur donkergrijs, staart vrij kort, zeer vlug ter been. Ik dacht aan de z. g. stinkmuis, maar het kan ook iets anders geweest zijn. Achter de gesloten jaloezie-deur nu, tusschen deze en een z. g. Singapore-deurtje, dat eveneens al sinds eenigen tijd gesloten gebleven was, vond ik nu een heelen hoop resten van Singapore-slakken-schelpen, maar nu geen assen, maar alleen platte scherfjes van ongeveer $\frac{1}{2}$ cm diameter. Ook enkele kakkerlakken-vleugels waren weer aanwezig, alsmede de noodige faeces. *Dit dier is dus de speciale verdelger van Singapore-slakken, die wij zoo broodnoodig hebben, en daarnaast ook van kakkerlakken*: feiten, om voor de biologische bestrijding van beide plagen in gedachten te houden. Het spijt mij, dat ik ook van deze species nog niet nauwkeurig den naam kan opgeven: ik zal het dier echter voorloopig zijn gang laten gaan en ben dan gaarne bereid, zoölogen en helpen, achter zijn identiteit te komen. Dat kan wellicht in het algemeen belang zijn, mede in verband met eventuele beschermingsmaatregelen.